
ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ»

Затверджено на засіданні кафедри
безпеки праці та охорони довкілля
Протокол № 1 від 28.08.2025 р.

Запоріжжя 2025

УКЛАДАЧ:

- 1 Ткалич Ірина, кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки праці та охорони довкілля.

УЗГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми
«Безпека праці та
виробничих процесів»

Володимир МАЙСТРЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

Завідувач кафедри

Микола РЕПІН

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Опис курсу. Культура безпеки – система поглядів, переконань та цінностей людини, що характеризується цілісною єдністю його потреб, знань та умінь щодо попередження небезпечних ситуацій і загроз, ступеня готовності до саморозвитку, заснованого на глибокому усвідомленні пріоритету безпеки під час розв'язання будь-яких професійних завдань.

Дисципліна «Культура безпеки» належить до переліку дисциплін вільного вибору освітніх компонентів підготовки бакалаврів зі спеціальності «Цивільна безпека» за освітньо-професійною програмою «Безпека праці та виробничих процесів». Обравши цей курс, Ви отримуєте знання, необхідні для розвитку навичок для побудови стратегій безпечної професійної поведінки, застосовування методології для швидкої ідентифікації рівня небезпеки, вміння аналізувати причинно-наслідкові зв'язки та приймати оптимальні рішення в умовах загрози або виникнення надзвичайних ситуацій природнього, техногенного, соціально-політичного, воєнного характерів з метою запобігання та зменшення можливих наслідків небезпеки.

Основна мета вивчення дисципліни – формування в майбутніх фахівців мислення, заснованого на розумінні цілей і наслідків власних дій для суспільства та довкілля, усвідомленні принципів найголовніших цінностей – здоров'я та життя людини.

Особливістю курсу є детальне вивчення теоретичних та психолого-фізіологічних основ безпечної життєдіяльності людини, формування цілісної культури безпеки в різних сферах життєдіяльності.

Вимоги:

- наявність базових знань з розділів шкільного курсу хімії, фізики, біології;
- наявність корпоративного облікового запису @mipolytech.education, Microsoft Teams, Word, Excel.

Програмні результати навчання:

Здатність планувати власну та колективну стратегію безпечної поведінки.

Здатність розуміти сутність і значення інформації в розвитку сучасного інформаційного суспільства.

Визначати та аналізувати можливі загрози виникнення нещасного випадку на виробництві та оцінювати можливі наслідки та ризики.

Приймати ефективні рішення у складних непередбачуваних умовах, визначати цілі та завдання, аналізувати і порівнювати альтернативи, оцінювати ресурси.

Організація курсу, форми та методи навчання.

Освітній процес будується як комбінація лекцій та самостійного вивчення навчального матеріалу на платформі Moodle – з одного боку, та проблемно орієнтованих семінарських занять і практичних занять з відпрацювання аналітично-розрахункових навичок – з іншого.

Семінари і практичні заняття передбачають аналіз умовно змодельованих ситуацій і реальних кейсів. Окрім роботи на цих заняттях студенту необхідно виконати індивідуальні завдання та модульні контрольні роботи.

З урахуванням поточної ситуації від учасників освітнього процесу очікується виконання вимог безпеки при сигналі «Повітряна тривога», санкції за неявку або залишення заняття в цьому випадку не застосовуються.

Опціонально доступні індивідуальні та групові консультації. З викладачем можна зв'язатися через електронну пошту, в чаті або в персональній розмові в MS Teams.

Мова освітнього процесу: українська, англійська (окремі джерела літератури та інша інформація).

2 НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Для варіанту вивчення дисципліни як вибіркового компоненту освітньої програми «Безпека праці та виробничих процесів» і вибіркового компоненту інших освітніх програм

Змістовий модуль 1. Загальні уявлення про основні принципи культури безпеки

Тема 1. Культура безпеки: основні поняття та визначення

Визначення культури безпеки та її роль у запобіганні аваріям. Основні поняття та визначення. Мета та особливості формування культури безпеки. Стадії розвитку. Проблеми впровадження концепції культури безпеки в Україні. Міжнародний досвід формування культури безпеки. Сім «золотих правил» концепції Vision Zero. HR-управління персоналом: ключові елементи.

Тема 2. Правові засади з питань безпеки праці

Основні законодавчі та нормативно-правові документи з питань безпеки праці. Міжнародне співробітництво в галузі безпеки праці. Принципи державної політики у сфері безпеки. Стратегії розвитку системи управління виробничої безпеки. Інструменти (практики) культури безпеки. Прихильність та покращення культури безпеки. Оцінка рівня культури безпечної праці.

Тема 3. Значення культури безпеки при формуванні системи управління організацією

Аналіз існуючих моделей культури безпеки. Модель культури безпеки за кривою Бредлі: етапи розвитку (від відсутності впливу до взаємного контролю). Чинники, що формують культуру безпеки (лідерство, комунікація, залученість персоналу, навчання, ставлення до звинувачень).. Модель взаємодії людини з навколишнім середовищем. Чинники небезпек у навколишньому середовищі, їх види та наслідки впливу на життєдіяльність людини.

Тема 4. Ризик, як оцінка рівня культури безпеки

Поняття ризику виникнення небезпек. Підходи до виявлення впливу культури безпеки на рівень ризику небезпеки. Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови моделей з визначення зрілості культури безпеки. Керування ризиком. Методи оцінки ризиків (IEC/ISO 31010). Ієрархія запобіжних і захисних заходів: усунення небезпеки, заміна, технічні та адміністративні засоби, ЗІЗ. Впровадження ризик-орієнтованого мислення керівників як базової вимоги сучасного менеджменту.

Змістовий модуль 2. Культура безпеки на виробництві

Тема 5. Лідерство та комунікації в культурі безпеки

.Роль керівництва у формуванні цінностей безпеки. Стилі лідерства (авторитарний, демократичний, ліберальний, токсичний) та їх вплив на безпеку. 8 складових лідерства за Томасом Краузе: бачення, довіра, співпраця, зворотний зв'язок, відповідальність, комунікації, цінності, орієнтованість на дії.

Тема 6. Лідерство в питаннях управління невідповідностями в системі управління безпекою праці організацій

Що таке невідповідність: визначення та класифікація. Причини виникнення невідповідностей у виробничих процесах. Матриця компетентності працівників. Спиральний цикл компетентності. Модель ризику небезпеки працівника та вплив небезпечного чинника. Використання коригувальних і запобіжних дій.

Тема 7. Комунікації та цінності в системі безпеки

Роль комунікацій у формуванні безпечної поведінки. Цінності організації: безпека як ключова корпоративна цінність. Двостороннє спілкування та зворотний зв'язок. Приклади практик: участь керівництва у прийнятті рішень, що впливають на безпеку.

Тема 8. Шляхи покращення культури безпеки

Процес підвищення культури безпеки за етапами кривої Бредлі. Зони виконання вимог безпеки. Приклади практичних програм і стратегій (навчання, мотивація, участь персоналу). Впровадження ризик-орієнтованого мислення керівників.

3 ОБСЯГ І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами для денної форми навчання в разі вибору даної дисципліни як елементу індивідуальної освітньої траєкторії

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
		Усього	В т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1. Загальні уявлення про основні принципи культури безпеки						
1.	Культура безпеки: основні поняття та визначення	19	4		-	15
2.	Правові і наукові засади з питань безпеки праці	19	4	8	-	7
3.	Значення культури безпеки при формуванні системи управління організацією	19	4		-	
4.	Ризик, як оцінка рівня культури безпеки	19	6	8	-	5
Змістовий модуль 2. Роль ризик-орієнтованого мислення при формуванні культури безпеки						
5.	Лідерство та комунікації в культурі безпеки	19	6		-	13
6.	Тема 6. Лідерство в питаннях управління невідповідностями в системі управління безпекою праці організації	19	4	10	-	5
7.	Комунікації та цінності в системі безпеки	18	4		-	14
8.	Шляхи покращення культури безпеки	18	4	10	-	4
Усього годин		150	36	36	0	78

тут і далі: Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

4 ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ

4.1 Розподіл балів за контрольними точками

Для варіанту вивчення дисципліни як вибіркової

Тижні																			Всього
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Види контр. точок																			
Робота на практичних заняттях			4		4			4				4			4				
Захист індивідуальних завдань								20									20		
Модульні контрольні роботи									20									20	
Всього	52									48									100

4.2 Зміст та вимоги до контрольних точок

Назва контрольної точки	Опис контрольної точки, порядок її проходження та отримання балів
Робота на практичних заняттях	<p>Критерії оцінювання кожного практичного завдання в залежності від його виду (есе, тест, розрахункові задачі, підготовка аналітичної довідки, виконання завдань на інтерактивних навчальних платформах та/або за допомогою програмних комплексів) викладач доводить до відома студентів на початку практичного заняття.</p> <p>Мах 4 балів:</p> <p>Результати практичної роботи повністю розкривають зміст завдання. Повнота, послідовність та логічність викладення матеріалу. Наявність висновку без ознак запозичень. Роботу оформлено відповідно до наданих рекомендацій. Результати роботи студент доповідає на практичному занятті.</p> <p>Якщо студент виконав роботу з помилками, то за згодою з викладачем може допрацювати свою роботу та підвищити оцінку (якщо роботу було захищено на практичному занятті), але не пізніше кінцевого строку здачі контрольної точки.</p>
Виконання та захист індивідуального завдання	<p>Підготовлена доповідь у вигляді файлу *.docx, або *.pdf та презентація у вигляді файлу *.pptx, або *.pdf розміщується у відповідному розділі дисципліни в Moodle і перевіряється після захисту роботи студентом на практичному занятті. За згодою з викладачем студент може допрацювати свою роботу та підвищити оцінку, але не пізніше кінцевого строку здачі контрольної точки. Робота без захисту не допускається до доопрацювання.</p> <p>Мах 20 балів:</p> <p>Робота виконана в повному обсязі відповідно до поставлених завдань. Студент за погодженням з викладачем може запропонувати свою тему індивідуального завдання, яка</p>

Назва контрольної точки	Опис контрольної точки, порядок її проходження та отримання балів
	<p>відповідає тематиці модулю. Доповідь структуровано, викладено діловим, науковим або публіцистичним стилем державною мовою. Наведено перелік використаних джерел з обов'язковим посиланням на них по тексту роботи. Законодавчі та інші нормативно-правові акти, на які можуть бути посилання в роботі – чинні та за своєю тематикою відносяться до поставлених завдань. Висновки відповідають меті роботи та не містять ознак запозичень. Презентація відображає основні складові роботи. Оформлення роботи та презентації відповідає наданим технічним рекомендаціям. Студент доповідає на практичному занятті про результати роботи, надає правильні та розгорнуті відповіді на питання.</p> <p>Робота без захисту з презентацією за умови дотримання всіх рекомендації щодо виконання індивідуального завдання (max 15 балів).</p> <p>Робота без захисту та презентації (max10 балів).</p>
Модульні контрольні роботи (МКР)	<p>МКР виконуються в Moodle під час останнього практичного заняття в модулі. Кількість дозволених спроб: 2, обмеження в часі: 25 хвилин. В разі неявки або неможливості виконання МКР з поважних причин на таке заняття допускається відкриття виконання МКР за погодженням з викладачем в інший час асинхронно. Кожна модульна контрольна робота включає блок тестових завдань. Тестові завдання являють собою тести множинного вибору з однією вірною відповіддю. Тести оцінюються за співпадінням з правильною відповіддю (max 20 балів).</p>

Додаткові зауваження:

- студент може оскаржити отримані оцінки в порядку, передбаченому Положенням про організацію освітнього процесу ([Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](#)) та Положенням про політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій ([Академічні політики : Polytechnic \(metinvest.university\)](#));
- оцінки, отримані за роботу на практичних заняттях, не можуть бути відпрацьовані або покращені, окрім процедури оскарження, оцінки за інші види поточного контролю можуть бути покращені за індивідуальною домовленістю з викладачем;
- викладач не має права знижувати оцінку за індивідуальне завдання або модульну контрольну роботу, якщо вони не були складені вчасно, однак в разі, якщо така робота була оцінена пізніше, ніж момент завершення теоретичного навчання у семестрі, то відповідна оцінка не враховується у рейтингу здобувачів освіти.

4.3 Форма підсумкового контролю. Порядок визначення підсумкової оцінки

Варіант вивчення дисципліни як вибіркової	
Форма підсумкового контролю	Залік, тобто підсумкова оцінка вставляється як сума оцінок поточного контролю без проведення додаткових контрольних заходів
Умови допуску до підсумкового контролю	Якщо сума оцінок за поточний контроль за семестр становить менше 60 балів, необхідно відпрацювати відповідні види контролю поточної успішності до звершення теоретичного навчання
Порядок визначення підсумкової оцінки	Для варіанту заліку: <ul style="list-style-type: none"> – якщо протягом семестру за результатами поточного контролю здобувач освіти набрав менше 60 балів, то під час екзаменаційної сесії йому надається змога отримати/покращити власний результат з усіх видів поточного контролю, крім активності на навчальних заняттях; – в разі, якщо протягом семестру за результатами поточного контролю або в процесі покращення власних результатів здобувач освіти набрав більше 60 балів, йому виставляється фактична сума балів і оцінка «залік», в іншому випадку – «незалік»

Відповідність між прийнятими в університеті шкалами оцінки

Бальна шкала	Рівні	Характеристика	Традиційні шкали	
			Іспит	Залік
90-100	A	Студент демонструє видатний рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, що засвідчують його безумовну готовність до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Відмінно	Залік
82-89	B	Студент виявляє вищий за середній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях присутні незначні помилки	Добре	
75-81	C	Студент виявляє середній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях присутні деякі значущі помилки		
67-74	D	Студент виявляє задовільний рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом, в його знаннях або діях наявні суттєві помилки	Задовільно	Незадовільно
60-66	E	Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати вивчення навчальної дисципліни		
35-59	FX	Низка запланованих результатів навчання не досягнуті. Рівень наявних результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом	Незадовільно	
0-34	F	Результати навчання відсутні або критично низькі		

4.4 Особливі підходи до визнання результатів навчання

В разі, якщо здобувач освіти обрав цю дисципліну як дисципліну вільного вибору, не зважаючи на той факт, чи вивчалася вона раніше, оцінка та кредити з цієї дисципліни не перезараховуються.

В разі, якщо здобувач освіти хотів би самостійно вивчити певні курси з проблематики формування культури безпеки (наприклад, Coursera, Prometheus, Udemy або інших платформ, в т.ч. платформ відкритих курсів вітчизняних та/або закордонних університетів), то:

1) доцільно звернутися до списку рекомендованих вебресурсів або проконсультуватися з викладачем на предмет релевантності самостійно знайденого освітнього ресурсу програмі дисципліни;

2) в разі успішності опанування такого курсу, яке підтверджується сертифікатом або іншим способом, такому здобувачу у порядку, визначеному Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті [Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](https://metinvest.university), такі результати можуть бути зараховані замість оцінки з певного виду поточного контролю.

В разі, якщо здобувач освіти реалізував певний вид наукової роботи (тези, стаття, результативна участь у студентській олімпіаді тощо), то у порядку, визначеному Положенням про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті [Нормативні документи : Polytechnic \(metinvest.university\)](https://metinvest.university), такі результати можуть бути зараховані замість оцінки з певного виду поточного контролю; консультацію з питань визнання результатів неформальної та інформальної освіти можна отримати в уповноваженої особи від кафедри, яка викладає дисципліну; перелік таких осіб можна знайти за посиланням [Студентам : Polytechnic \(metinvest.university\)](https://metinvest.university).

5 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базові

1. Березуцький В.В. Основи професійної безпеки та здоров'я людини : підручник. Харків. НТУ "ХПІ", 2018. 553 с.
2. Забезпечення охорони здоров'я та безпеки праці за ISO 45001:2018. Практичний посібник. ТЕХ МЕДІА ГРУП, 2020. 276 с.
3. Левченко О.Г., Землянська О.В., Праховнік Н.А., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : підручник. Київ. Каравела, 2019. 268 с.
4. Желібо Є.П., Гандзюк М.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці : підручник. Київ : Каравела, 2018. 384 с.

5. Здановський В. Г., Кружилко О. Є. Наукові розробки ризик-орієнтованого підходу у галузі охорони праці: монографія Суми. Університетська книга, 2020. 360 с.
6. Березуцький В. В. Ризик орієнтований підхід в охороні праці. Lambert Academic Publishing, 2019. 108 с.
7. Workplace Communication. Edited By Leena Mikkola, Maarit Valo. Copyright Year 2020. ISBN 9780367185718. Published November 27, 2019 by Routledge. 226 Pages.
8. Strategic Communication. New Agendas in Communication. Edited By Anthony Dudo, LeeAnn Kahlor. Copyright Year 2016. ISBN 9781138184794. Published July 19, 2016 by Routledge. 204 Pages.

Додаткові

9. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
10. Конвенція МОП 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
11. ДСТУ 2293:2014 Охорона праці. Терміни та визначення основних понять.
12. Конституція України. Основний закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР.
13. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII.

Web-ресурси

14. База даних «Законодавство України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/a>
15. Державна служба України з питань праці. URL: <https://dsp.gov.ua/>
16. Міжнародна організація праці. URL: <https://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>
17. Vision Zero – Концепція «нульового травматизму». URL: <https://visionzero.global/>
18. [Критичне мислення в українському контексті | Prometheus](#)
19. [4 кроки до здорового харчування | Prometheus](#)
20. [Психологія стресу та способи боротьби з ним | Prometheus](#)
21. [СМС – Система Менеджменту Ситуацій | Prometheus](#)

6 АКАДЕМІЧНІ ПОЛІТИКИ

Як член спільноти Технічного університету «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» Ви маєте дотримуватися певних стандартів та академічної політики:

Академічна недоброчесність у вигляді академічного плагіату; фабрикації; фальсифікації; списування; обману; хабарництва; впливу у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання – прямо заборонено (докладніше про це – у Положенні про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників ТОВ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»). В разі виявлення факту академічної недоброчесності буде застосовано **відповідний захід контролю (контрольну точку) буде оцінено в 0 балів з наступним повідомленням декану факультету та голові комісії з академічної доброчесності Університету.**

В разі випадку надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання студент може оскаржити процедури оцінювання за процедурами, передбаченими Положенням про організацію освітнього процесу (розділ 10).

Матеріали в рамках курсу, захищені авторським правом, можуть бути використані лише тільки здобувачами освіти, яким призначено даний курс і для цілей, пов'язаних з цим курсом і не можуть поширюватися.

Спілкування з однокурсниками та викладачем має бути професійним та ввічливим.

Очікується, що Ви перевірятимете всі Ваші письмові повідомлення, включаючи поштові повідомлення та повідомлення у MS Teams на коректність змісту та мови.

Університет прагне підтримувати середовище, вільне від дискримінації або дискримінаційних домагань, спрямованих на будь-яку людину або групу в межах своєї спільноти - здобувачів освіти, співробітників або відвідувачів.

Докладніше про академічні політики стосовно етичності поведінки, академічної доброчесності та протидію булінгу можна дізнатися за посиланням: [Академічні політики - Polytechnic \(metinvest.university\)](https://metinvest.university/).